

Rikoskäyttäytyminen, rikostaustaisen asiakkaan kohtaaminen ja asuminen

Asumisneuvontakoulutus: Vapautuvien ja rikostaustaisten asuminen
10.12.2024

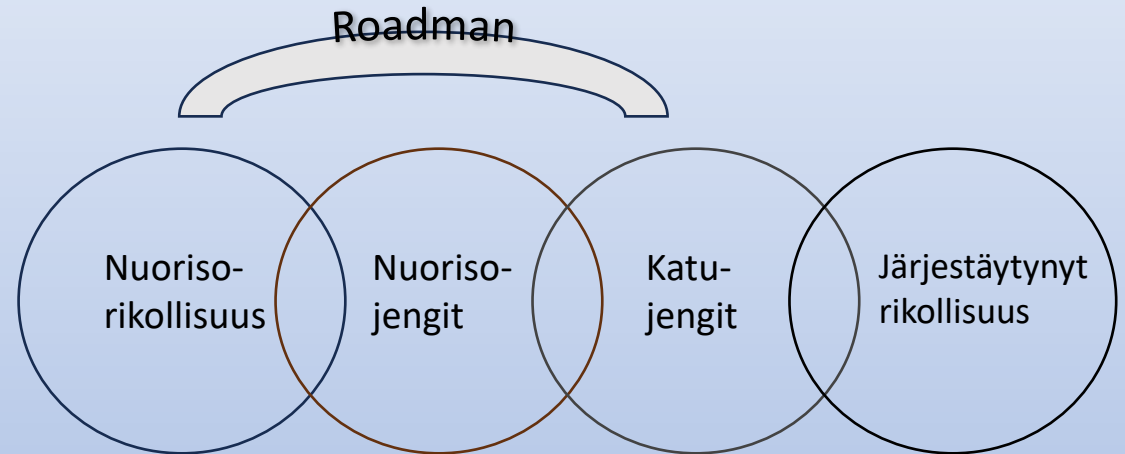
Henri Izadi, yksikönpäällikkö, Rikosseuraamuslaitos

Lyhyesti oma tausta

- Rovaniemeläinen
- Yhteiskuntatieteiden maisteri (laillistettu sosiaalityöntekijä)
- Olennainen työkokemus: Väkivaltatyö, lastensuojelu, sosiaali- ja kriisipäivystys, kriminaalihuolto/hanketyöskentely, päihdetyön johtaminen, sosiaali- ja terveystoimen johtaminen, rikosseuraamustyön johtaminen

Nuorisorikollisuudesta

- Erityisesti alle 15-vuotiaiden rikollisuus kasvussa
- Nuorten tekemien rikosten kokonaismäärässä ei niinkään huolestuttava
- Kasaantuu yhä pienemmälle joukolle ja vakavoituu
- Katujengi-ilmiö on nostanut päätään, määritelmät ei selkeitä (juridinen, hallinnollinen, tieteellinen)
- Viranomaiset puuttuu aktiivisesti ja pyrkii katkaisemaan
- Ruotsin tie?

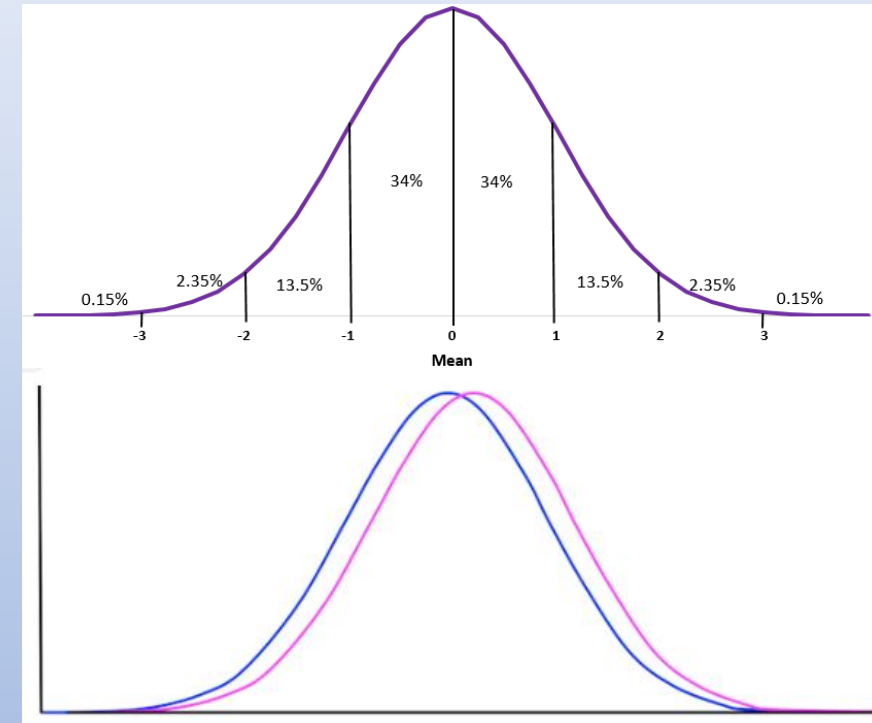

Rikoskäyttäytymisen etiologia

- Eri rikostyypeillä on erilainen etiologia (väkivalta, varkaus, talousrikos yms.)
- Vangeilla usein päihderiippuvuutta, mt-haasteet (alle 10%:lla vangeista EI ole elämänaikaista mt-diagnoosia), ADHD yleinen, matala koulutustaso (älykkyyys?), heikkolahjaisuus
- Rikollisuus vähenee luontaisesti iän myötä suurella osalla
 - > Nuoruus on aikana täysin omanlaisensa!
 - > Mitä nuorempana aloittaa sen todennäköisemmin jatkaa, rikostyypillä väliä!
- Mikä tekee rikollisen?
- Suurin osa rikoksista on pienen ryhmän tekemiä -> M: 3%->53% ja N: 1%->56%

Rikoskäyttäytymisen etiologia jatkuu..

- Sukupuoli (pojat)
- Kasvuolosuhteilla iso merkitys
- > Kaverit!
- > Integraatio yhteiskuntaan (koulu, työelämä, perhe)
- > Vanhemmat ja sisarukset (ylisukupolvisuus)
- ACE (Adverse Childhood Experiences)
- > Mitä useampi, sen suurempi riski
- > Esim. lastensuojeluasiakkuus (muna vai kana? pätee kaikkeen..)

Päihdekäyttäytymisen etiologia

- Paljon samaa!
- 1-tyyppin ja 2-tyyppin trauma ja PTSD (CPTSD)
- Onko päihderiippuvuus syy vai seuraus?
- Geenien vaikutus (erityisesti alkoholismi?)

Rikollisen mielen 10 ajatusvääristymää

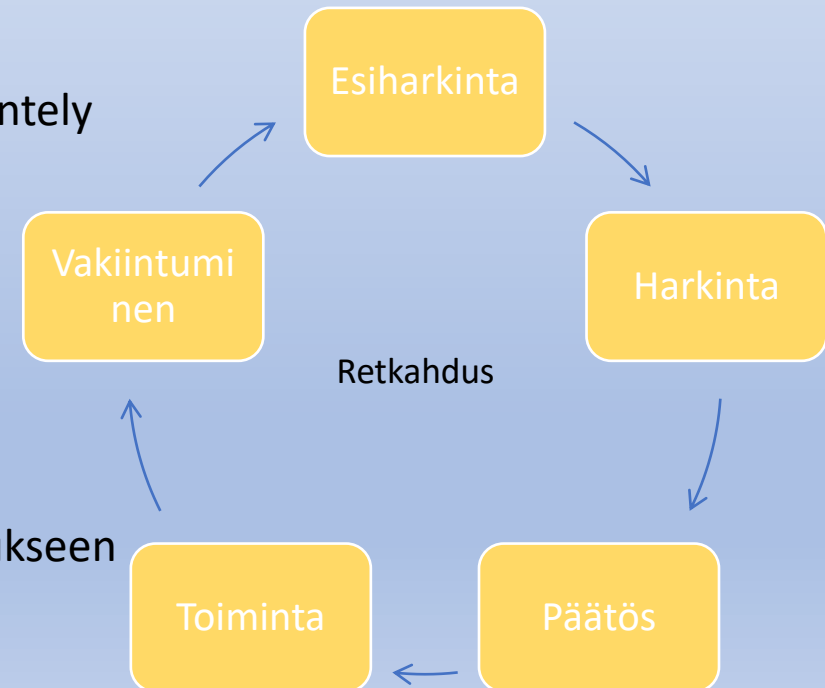
- Syyllisyyden välttäminen (rikollisen toiminnan vakavuuden ja vaikutusten vähättely, muutkin tekee, hän kerjasi sitä)
- Etuoikeusajattelu (minulla on etuoikeus, ihmiset/yhteiskunta on minulle velkaa, ansaitsen enemmän kun muut ja tekemättä mitään)
- Valta-ajattelu (vahvempi voittaa, jos voin ottaa niin saan ottaa)
- Sentimentalisuus (olen hyvä ihminen, rakastan perhettäni/eläimiä, satutan vain pahoja)
- Resilienssin puute (ei kestä vastoinkäymisiä)
- Oikeuttaminen (hyvä syy toimia väärin, empatian puute ja itsekkyyks ei koskaan ole syynä)
- Super-optimismi (jos uskon asian olevan niin sen täytyy olla niin, en jää enää kiinni, olen fiksumpi kuin aiemmin, pärjään ilman hoitoa, olen voittamaton)
- Seurauksien hahmottamattomuus (ei ajatella mitä teosta seuraa välittömän seurauksen jälkeen)
- Epäjohdonmukaisuus (ajattelu ja toiminta herpaantuu helposti ja tavoitteet unohtuu)
- Kognitiivinen laiskuus (valitaan aina helpoin vaihtoehto, delayed gratification ei toteudu)

Desistanssi

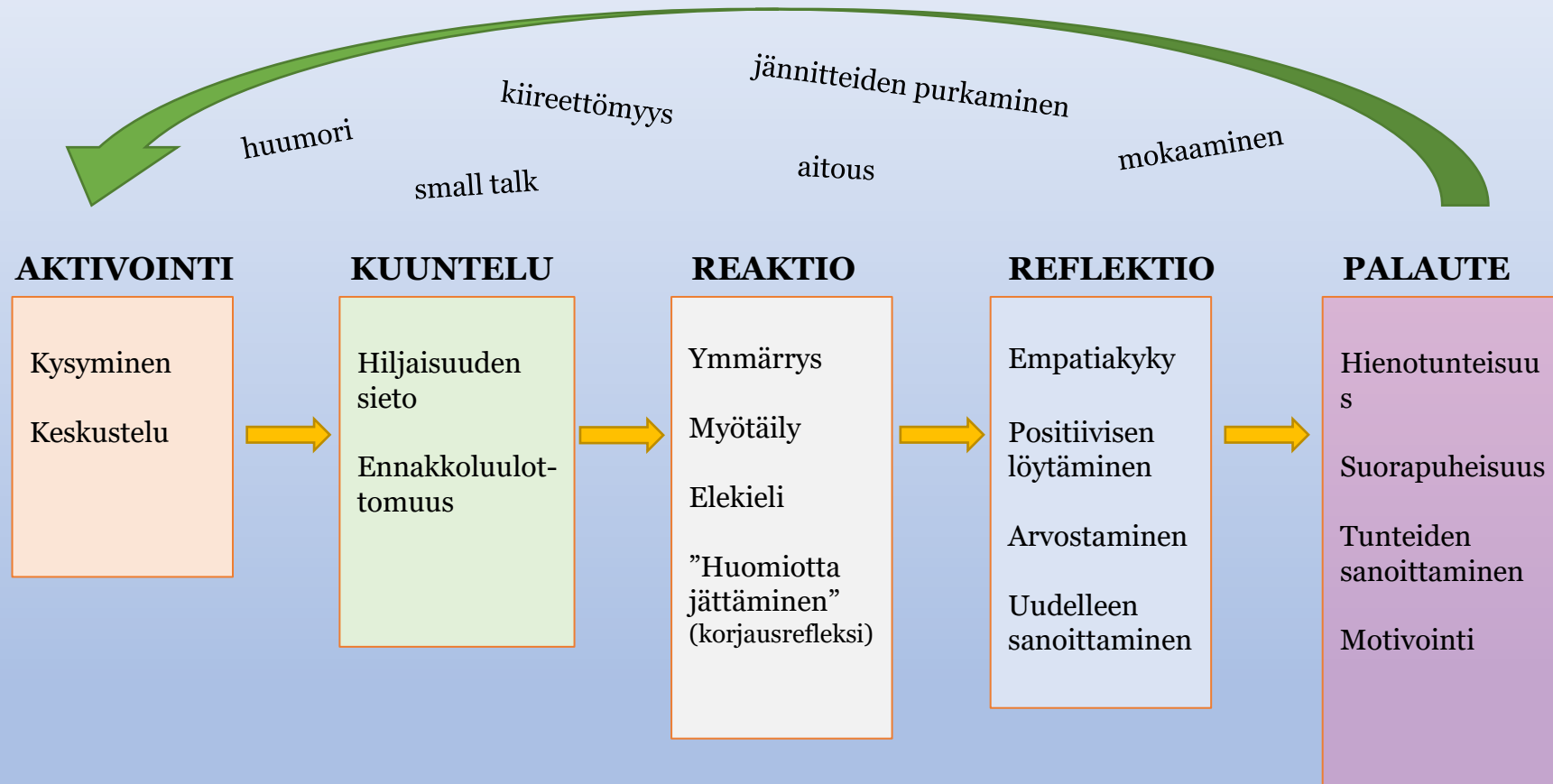
- Tarkoitetaan rikoksista irrottautumisen prosessia
- Desistanssiin vaikuttavia tekijöitä:
 - Ikä (aivojen kehitys, itsesäätely)
 - Kyllästyminen/vaihtoehtojen näkeminen
 - Identiteetti
 - Ajankäyttö ja seura
 - Koulutus ja työllistyminen
 - Usko ja minäpystyvyys
 - Ulkopuolinen tuki
 - Valinta?

Kohtaaminen ja luottamuksen rakentaminen

- Muutosprosessin esiharkinta- ja harkintavaiheessa erityisen tärkeä luoda luottamussuhde
- Asiakkailla paljon epäluottamusta eri viranomaisiin ja ihmisiin ylipäänsä
-> hyvin vaikeita kokemuksia taustalla
- Kriittistä ajan antaminen, kiinnostuksen osoittaminen ja tehostettu työskentely
- Asiakasta tärkeä nähdä eri tilanteissa ja ympäristöissä
- Luottamus rakentuu vahvasti myös tekemisen kautta
- Rikostaustaiset asiakkaat marginaalissa -> pätee myös hoitoon ja kuntoutukseen

Sensitiivinen kohtaaminen/dialogisuus

Joitakin tärkeitä termejä

- Kriminologia
- Kriminogeeniset tekijät
- Antisosiaalinen persoonallisuus, psykopatia, narsismi
-> Huom! Kyseessä ei mt-ongelma vaan persoonallisuushäiriö
- Multifinaalinen ja ekvifinaalinen ilmiö

Näkökulmia asumiseen

- Vankilasta/pannasta vapautuminen tai rangaistuksen suorittaminen loppuun on kriittinen nivelvaihe koska motivaatio voi olla korkea
- Ilman asuntoa päätyy väistämättä huonoihin paikkoihin, altistuu houkutuksille, on toisten armoilla ja kokee nöyryytystä
- Asunto on turvapaikka, pysyykö se sellaisena?
- Juurisyiden ymmärtäminen asian ytimessä, mistä asunnottomuus johtuu! Ei ainakaan asunnon puutteesta.. Asumisen taitoja täytyy vahvistaa ja asumista tukea ja kontrolloida. Asumisen polku tulee hahmottaa yhdessä.
- Pelkkä asunto ei riitä, tarvitaan myös mielekästä tekemistä
- Rikostaustaisella voi olla perustellut syyt olla asumatta tietyillä alueilla

Kiitokset

- Kiitos mielenkiinnosta, aikaa kysymyksille.
- Alaan liittyviä päivityksiä voi seurata twitteristä (X):

@Henrilzadi